



AGNES



User-Sensitive Home-based Systems for  
Successful Ageing in a Networked Society



# Boken om AGNES

- erfarenheter av ett projekt om äldre och IT

**Annakarin Nyberg**  
**Eva Lindh Waterworth**



**Institutionen för Informatik**  
Umeå 2013

Responsible publisher under Swedish law: the Dean of the Social Science Faculty  
This work is protected by the Swedish Copyright Legislation (Act 1960:729)  
ISBN: 978-91-7459-601-4  
ISSN digital version: 978-91-7459-602-1  
Elektronisk version tillgänglig på <http://umu.diva-portal.org/>  
Tryck/Printed by: Print och Media  
Umeå, Sverige, 2013

*Denna bok är sammanställd av Annakarin Nyberg och Eva Lindh Waterworth, forskargruppen Q-Life, institutionen för Informatik, Umeå Universitet*

*Vi vill rikta ett varmt tack till alla er projektmedlemmar som har bidragit till forskningsprojektet AGNES. Projektet vore ingenting utan ert engagemang, era kritiska frågor och er lust att utforska och diskutera!*

*Vi vill även rikta ett stort tack till våra bidragsgivare AAL (Ambient Assisted Living Joint Program) och Vinnova i Sverige som gjort det möjligt att utföra detta arbete.*

**För mer information kontakta:**

Eva Lindh Waterworth, ledare forskargruppen Q-Life  
Umeå Universitet  
Institutionen för Informatik  
901 87 Umeå  
e-mail: [eva@informatik.umu.se](mailto:eva@informatik.umu.se)  
telefon: 070-551 54 07

# Innehåll

<b>Innehåll</b>	<b>i</b>
<b>Sammanfattning</b>	<b>ii</b>
<b>Boken om AGNES</b>	<b>1</b>
Erfarenheter från ett projekt om äldre och IT	1
Viktiga kritiker	2
Förhållningssätt till projektets deltagare	3
När projektet närmar sig sitt slut...	4
<b>AGNES i Sverige</b>	<b>5</b>
En del av ett internationellt EU-projekt	5
Forskningsprojektets mål	6
Ett syfte som berör	7
Olikheter har skapat spänning!	7
<b>AGNES-metoden</b>	<b>9</b>
Hur får vi seniorer att delta i projektet?	9
En nyfiken och modig skara seniorer	9
Att arbeta i grupp	10
Att arbeta enskilt	11
Att arbeta över tillsammans över lång tid	12
Studentmedverkan	13
<b>AGNES i media</b>	<b>15</b>
Ambassadörer för framtida projekt om äldre och IT	16
<b>Utforskande av olika tekniker</b>	<b>18</b>
Lådan och Gardinen	18
Modern Families	20
<i>Erfarenheter av Modern Families</i>	20
Varför jobba med teknik som ännu inte är färdig?	21
Facebook	23
Dagbok om Facebookanvändning	24
Skype	26
Videokonferens med Spanien och Grekland	27
<b>Avslutande reflektioner</b>	<b>29</b>
<b>AFASI-föreningen i Umeå</b>	<b>31</b>
<b>Avslutande tack</b>	<b>35</b>

## Sammanfattning

Hur kan vi utveckla informationsteknik som passar äldre? Är sådan teknik speciell, och i så fall hur och varför? Vad innebär det att vara äldre och delta i ett sådant forskningsprojekt? Och när projektet är användardrivet och de äldre betraktas som de allra viktigaste deltagarna, vad innebär egentligen det?

Det här är några exempel på de frågor som har lyfts i forskningsprojektet AGNES. Boken visar dels på erfarenheter av att skapa och driva ett projekt med syfte att bedriva användardriven teknikutveckling tillsammans med seniorer och representanter från näringsliv, kommun och universitetet. Dels visar den på de äldres perspektiv på att ha deltagit i utveckling av ny informationsteknik.



# Boken om AGNES

## Erfarenheter från ett projekt om äldre och IT

I boken om AGNES har vi samlat våra erfarenheter av att utveckla ny informationsteknik i nära samarbete med äldre. Genom forskningsprojektet AGNES har vi förenat kompetenser, kulturer och erfarenheter från bland andra Skellefteå kommun, institutionen för Informatik vid Umeå universitet, Norrlands universitetssjukhus och teknikutvecklande företag, forskare och kommunal verksamhet i Österrike, Italien, Grekland, Tyskland och Spanien.



Börje Widman och Irma Widman: två av våra deltagare i AGNES. Foto: Tomas Hedström.

Viktigast av alla är projektets deltagande seniorer. En idag modig, nyfiken, kritisk och stundvis ganska besvärlig skara pensionärer.

*Tveksam? Nej inte tveksam, utan det kunde säkert vara både nyttigt och intressant för mig att tillsammans med likasinnade vara med i ett projekt där ny teknik ska prövas fram inom åldringsvården.*

*Anonym*

Genom sitt engagemang och sin frispråkighet har de flyttat både sina och våra gränser för vår gemensamma uppgift! Utan dem och deras kritiska och granskande förhållningssätt hade vi sannolikt bedrivit ännu ett projekt som hade resulterat i informationsteknik som till stor del bär på *andras*

föreställningar om vad det innebär att vara äldre, att åldras, vilka förmågor man har eller vilka man eventuellt mister i takt med att de grå stråna tilltar i antal. Sådana föreställningar finns det som bekant redan gott om.

### Viktiga kritiker

Seniorernas vilja att diskutera, ifrågasätta och engagera sig i projektet var dock inte helt självklar till en början. Inte på grund av bristande engagemang (då hade de antagligen aldrig valt att delta!), utan snarare på grund av respekten för uppdraget.

Att överhuvudtaget kunna bidra till utveckling av ny informationsteknik upplevdes till en början inte som en självklar tanke! Viss tveksamhet uttrycktes till en början över vad man hade att bidra med. Kanske lurade också oron över att vara till besvär och ställa till det för projektet genom sin uppriktighet.

Till exempel arbetade vi under en tid med ett datorprogram som inte var färdigt och som helt enkelt var fyllt med en del buggar och brister av olika slag. Trots att varken vi eller våra seniorer lyckades använda programvaran problemfritt, uttryckte ändå få av deltagarna att det fanns brister som tvunget måste åtgärdas.



Åke Holmlund, vår tekniker i AGNES Sverige, i diskussion med Maj Stenmark. Foto: Tomas Hedström

Den här respekten upplever vi har förändrats med tiden, och det är också därför vi inledningsvis uttryckte att de är ibland är *besvärliga*. Tack och lov säger de idag vad de tycker! Det är naturligtvis en grundförutsättning för att kunna utforma ny teknik, att de tänkta användarna finns med och ges förutsättningar att bidra med sina synpunkter.

## Förhållningssätt till projektets deltagare

Bortsett från projektets grundläggande villkor *användarmedverkan*, präglas AGNES även av hur vi som leder projektet har förhållit oss till våra deltagande seniorer.

Vi har strävat efter att ge projektets olika *individer* utrymme med sina åsikter och därmed att inte betrakta våra deltagare som en homogen grupp. Vi är medvetna om att den samling av seniorer som vi har arbetat med skiljer sig åt på en mängd olika områden! Vi ska återkomma till detta längre fram.

I sin bok *När horisonten flyttar sig, att bli gammal i en ny tid* skriver även författaren och forskaren Bodil Jönsson om att äldre personer inte är en homogen grupp, och menar att de till och med *mer* olika jämfört med yngre. Jönsson använder metaforen årsringar och likt hur det växer fram nya årsringar på ett träd för varje år som passerar, växer likande årsringar hos människor. Årsringarna utgör de erfarenheter vi samlar år för år, och ju fler årsringar, desto större olikheter och möjlighet att människor skiljer sig åt.

Resonemanget visar på det olyckliga i att betrakta, i det här fallet, äldre som en enhetlig grupp med liknande drömmar, syften, rädslor, kunskaper och erfarenheter. Ett sådant perspektiv på äldre medför i sin tur risken att en hel del oanvändbar ny teknik utvecklas. Helt enkelt, att vi bygger in föreställningar om äldres förmågor eller rädslor i teknik och att dessa visar sig missvisande eller rent utav felaktiga.

Olikheterna i erfarenheter och kunskaper väckte även en del tankar hos våra deltagande seniorer. I efterhand har några av dem exempelvis uttryckt en rädsla över att inte kunna bidra, just på grund av bristande erfarenhet av informationsteknik. Just den här frågan har varit uppe till diskussion många gånger och med tiden har vi enats om att vi alla, oavsett hur mycket tid vi har ägnat åt datorer och internet innan vi inledde AGNES-projektet, har värdefulla perspektiv att bidra med!

*Vår datakunskap visade sig vara på olika nivå. På entusiasmen var det däremot inget fel! Men jag ska villigt erkänna att jag många gånger funderat över vad jag kan tillföra gruppen. Efterhand har jag förstått att vi fast vi är olika, eller kanske just därför, har något att ge.*  
Anonym

Ambitionen att betrakta våra deltagare som individer har också genomsyrat våra arbetsmetoder. Förhoppningsvis har detta förhållningssätt borgat för möjligheten att undvika de allra mest uppenbara designmisstag, de som direkt är grundade i våra föreställningar om i det här fallet, äldre, åldrande och informationsteknik.

Det här kan möjligen tyckas låta uppenbart men när olika kompetenser och kulturer möts i samarbete, som i fallet med det här tvärdisciplinära projektet som dessutom spänner över flera länder, blir det till en mycket

utmanande uppgift. Till exempel skiljer sig synen på vad användarmedverkan innebär en hel del.

### **När projektet närmar sig sitt slut...**

Efter drygt tre år börjar tiden för AGNES-projektet nu närma sig sitt slut. I samband med att ett projekt avslutas hör det naturligtvis till att det också utvärderas och att man reflekterar över vad man har ägnat sig åt och vad det har fått för konsekvenser.

Den bok du nu håller i din hand visar på en del av alla de aktiviteter som vi har hunnit genomföra tillsammans, de frågor vi har brottats med och de tekniker vi har prövat på.

Boken är skriven för dig som har varit delaktig i AGNES. Precis så som hela projektet är format, präglas den av de åsikter som ni projektdeltagare har fört fram.<sup>1</sup> Det sker i form av sammanfattningar av diskussioner som har förts, och det sker i form av citat från muntliga och skriftliga reflektioner av olika slag.

Vi hoppas att den här boken kan bli ett minne för er att ta fram och bläddra i och på så vis påminnas om allt roligt, märkligt, utvecklande, frustrerande och spännande vi har hunnit prova på tillsammans.

Att skriva den här boken är också ett sätt för oss som har drivit arbetet att säga *Tack!* och att därigenom visa vår uppskattning för all den tid och kraft ni har ägnat AGNES. Utan er – inget projekt!

---

<sup>1</sup> Innan du vänder blad vill vi uppmärksamma dig på hur vi har behandlat frågan om anonymitet i den här boken. I samband med att vi har samlat in skrivna berättelser, dagboksanteckningar och andra muntliga och skriftliga reflektioner över från deltagare, har vi varit tydliga om att vi värnar om anonymiteten. Det är av den anledningen som det inte finns några namn angivna i samband med bokens citat och vi har även valt att inte heller uppge om det är en man eller kvinna som har uttalat sig. Det senare beror på att det har deltagit få män i jämförelse med antalet kvinnor, och skulle vi skriva ut kön eller ålder i samband med ett citat vore det helt enkelt svårt att värna om deltagarnas anonymitet. Vad gäller de bilder som finns med i boken har samtliga deltagare däremot godkänt att bilderna används och att deras namn skrivs ut.

# AGNES i Sverige

## En del av ett internationellt EU-projekt

I den här boken tar vi vår utgångspunkt i vad vi har ägnat oss åt inom AGNES i Sverige. Förvisso har det har funnits motsvarande användargrupper med äldre i både Spanien och Grekland, men här i Sverige har vi kunnat jobba på lite andra sätt än vad man har gjort i projektets övriga medlemsländer.

Anledningen till att vi har kunnat göra det beror till stor del på den grupp av användare som vi har samarbetat med. Det är en grupp som har varit villiga att testa på olika metoder och tekniker och på så vis har vi forskare fått möjlighet att ta ut svängarna! I sin tur har AGNES i Sverige inspirerat de övriga medlemsländerna och deras aktiviteter.



Möte i Umeå 2010. Övre raden från vänster: Rose-Mari Söderberg, Måna Nilsson, Maj Stenmark, Folke Kågström, Yngve Andersson & Robyn Schimmer (student). Mellersta raden från vänster: Gulli-maj Norén, Eva Lindh Waterworth, Annakarin Nyberg, Siv Andersson Irma Widman & Börje Widman. Nedre raden från vänster: Henning Jonsson, Solveig Markusson, Sigrid Nordin, Tomas Hedström & Britt Andersson Foto: Paulina Harr

Till exempel har vi i AGNES Sverige arbetat medvetet för att utveckla vår metod för hur vi kan lära mer *om*, och *av* våra deltagande seniorer. En skara äldre som består av en spännande blandning av allt från relativt erfarna dator- och internetanvändare, till noviser som inledningsvis kämpade hårt med att få datormusen att följa med i svängarna!

Därutöver fanns det i AGNES-gruppen naturligtvis en mängd andra olikheter. Hur såg man exempelvis på frågor om integritet och önskan om att släppa nyvunna bekantskaper över tröskeln till sitt hem (både i digitala och fysiska sammanhang)?

När strävan i ett projekt, så som AGNES, i grund och botten handlar om att skapa förståelse för människors vardagsliv med och utan informationsteknik, menar vi att man bör gå varsamt fram för att inte gå miste om alla viktiga olikheter och nyanser. I det här projektet har vi därför valt att ägna en extra tanke åt att utforska metodfrågor som rör hur man kan och bör gå tillväga för att utforska äldre och IT i vardagskontexter.

I vad som nu följer ska vi titta närmare på projektets grundförutsättningar, det vill säga den ansökan som medförde att projektet beviljades medel från AAL (Ambient Assisted Living Joint Programme) och Vinnova.

### **Forskningsprojektets mål**

Under 2008 skrev professor Eva Lindh Waterworth och professor John Waterworth den ansökan som senare kom att resultera i finansiering för projektet. Projektet startade formellt i september 2009 och har pågått fram till årsskiftet 2012-2013.



John Waterworth, AGNES-projektet, Umeå Universitet. Foto: Ingela Hjulfors Berg

Själva projektnamnet AGNES är en akronym av orden: AGEing in a NETworked Society.

Syftet är att fokusera arbete med att förbättra mental och fysiskt välmående bland äldre som bor själva i sina hem, äldre som påverkas av

effekter av sociala och fysiska begränsningar (så som exempelvis kognitiva nedsättningar, begränsad fysisk aktivitet och nedstämdhet).

## **Ett syfte som berör**

Eva Lindh Waterworth vid Umeå Universitet, uttalar sig i tidskriften Forskning och Framsteg i en intervju om vardagsföremål som inrymmer teknik för sociala nätverk. Eva fick bland annat frågan om varför AGNES-projektet är viktigt.

*Äldre bor kvar hemma allt längre. Syftet med vårt projekt är att öka deras livskvalitet och få dem att känna sig tryggare i hemmet.*

*Forskning och framsteg 2012*

Det här visade sig vara frågor som engagerar och som dessutom utgjorde ett viktigt argument i våra deltagares beslut att delta i projektet.

*Eftersom jag alltid har varit intresserad av samhällsfrågor tänkte jag att det skulle vara givande att ventilera äldreomsorgen.*

*Anonym*

Överlag har det visat sig att våra projektdeltagare har kommit att hysa ett allt starkare intresse för frågor som rör teknikutveckling för äldre. När någon exempelvis har läst om en ny teknik, har man genast gett uttryck för att vilja pröva på den.

Samtidigt upplever vi att många av våra deltagare drivs av ett engagemang som bottnar i oro över de nedskärningar som pågår inom äldreomsorgen. Man uttrycker oro inför att människor ska ersättas av teknik och den mänskliga kontakten framhålls, åter och åter igen, som det allra viktigaste. Inom projektet har det gett upphov till viktiga diskussioner och idag ser majoriteten av våra deltagare teknik som ett intressant och användbart *komplement* till annat stöd vid åldrande.

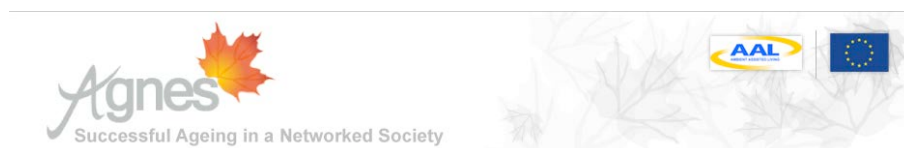
## **Olikheter har skapat spänning!**

Projektet har sammanfört olika länder och kompetenser. I Grekland och Spanien har man jobbat på likvärdiga sätt som i Sverige, det vill säga tillsammans med grupper av äldre för att utforska teknik i äldres hemmiljöer (dock har vi, som nämndes inledningvis, skilt oss åt en del beronde på *hur* vi har jobbat tillsammans med våra äldre).

Bortsett från själva användargrupperna har även universitet och kommuner (eller motsvarigheter till kommunal verksamhet) i Grekland och Spanien varit involverade. I Sverige har vi på institutionen för Informatik i Umeå exempelvis jobbat tätt tillsammans med representanter från Skellefteå kommun. Tomas Hedström, Britt Andersson och Louise Lundholm är tre av Skellefteå kommuns medarbetare som har varit del av att driva AGNES.

Därutöver har vi även jobbat tillsammans med teknikutvecklare inom såväl inom universitetet som enskilda företag. Med avseende på, bland annat, kulturella skillnader har det här varit ett spännande samarbete!

Till exempel upplever vi att synen på äldre och åldrande skiljer sig en del åt, dessutom skiljer sig synen på *familjen* åt beroende på om det är Sverige, Spanien eller Grekland vi talar om. Vi har också upplevt att synen på *vad användarmedverkan innebär* ser olika ut. Det här är bara några olikheter som har bidragit till att göra AGNES till ett allt annat än förutsägbart projekt!



AGNES Successful Ageing in a Networked Society <http://www.agnes-aal.eu/site/>

Projektets olika partners utgörs av: Umeå universitet och institutionen för informatik, ONDA communication (Italien), CanControls (Tyskland), Athens information Technology AIT (Grekland), Graz University of Technology TUG (Österrike), Universidad Nacional de Educación a Distancia UNED (Spanien), ModernFamilies GmmH (Österrike), KMOP (Grekland), Fundation Instituto Gerontologico Matia INGEMA (Spain), Skellefteå Kommun samt underleverantörerna Fraunhofer IGD in Rostock (Tyskland) och Universitetssjukhuset i Umeå. För den engelskspråkige går det att läsa mer om projektet på: [www.agnes-aal.eu/site/](http://www.agnes-aal.eu/site/)

# AGNES-metoden

## Hur får vi seniorer att delta i projektet?

Till en början insåg vi inte hur utmanande det faktiskt skulle bli att få äldre att vilja delta i projektet. Erbjudandet om att till exempel få tillgång till en egen, uppkopplad dator, teknisk support i fall att det skulle uppstå problem, utbildning i olika programvaror, möjligheten att stifta nya bekantskaper bland andra seniorer men även forskare, tekniker och representanter från kommunen och möjligheten att delta i utveckling av ny teknik, verkade inte fullt lockande.

Eller kanske var det snarare så att det senare fick mer avskräckande effekt än motsatsen? Att utveckla ny teknik har vi förstått, upplevdes som en mycket utmanande uppgift och det var svårt att identifiera sig med uppdraget.

Med facit i hand har vi lärt oss en del om hur vi hade kunnat presentera projektet annorlunda för potentiella intressegrupper! Vi har till exempel förstått att många intresserade valde att avstå på grund av en föreställning om att det krävdes särskild teknisk kompetens, och att det överhuvudtaget skulle ställas mycket höga krav på projektets deltagare (med avseende på tekniskt kompetens).

## En nyfiken och modig skara seniorer

Till slut hade vi samlat en grupp bestående av Rose-Marie Söderberg, Börje Widman, Irma Widman, Henning Jonsson, Gulli-Maj Norén, Solveig Markusson, Måna Nilsson, Folke Kågström, Siv Andersson, Yngve Andersson, Maj Stenmark, Ebba Norlund och Sigrid Nordin.

Vi har tidigare visat på en del av de olikheter som visade sig inom gruppen, men det fanns givetvis även sådant som våra deltagare hade gemensamt. Bland annat visade de sig vara både modiga och nyfikna.

*Just att våga är viktigt och ju mer man kan, desto större svängar tar man!*

*Anonym*

Våra deltagare valde att delta trots att majoriteten av dem ansåg att informationsteknik, datorer och internet var obekant för dem. Men, som någon uttryckte det, tog nyfikenheten överhanden!

*Det lät spännande men samtidigt lite gruvsamt. Nyfikenheten tog överhand och jag bestämde mig för att vara med.*

*Anonym*

Citaten visar exempel på den inställning vi anser oss ha mött i samarbetet med seniorerna i Skellefteå.

### **Att arbeta i grupp**

Storleksmässigt visade det sig vara en lagom stor grupp att arbeta med. Det beror bland annat på grund av att vi har ägnat mycket tid åt installationer, uppdateringar, felsökningar och handledning hos var och en av våra deltagare och kanske var det tur att gruppen inte blev långt mycket större än de 13!

I ett projekt där ny teknik ska utforskas, utvärderas och diskuteras krävs bland annat omfattande stöd från teknisk expertis. Åke Holmlund från informatik i Umeå har tillbringat åtskilliga timmar åt att tålmodigt och metodiskt bringa reda i uppkopplingsbekymmer och annat elände som hör till!

*Summan hittills av deltagandet I AGES blir ett bestående minne med många trevliga och uppiggande träffar. ROLIGT! Ledningens tålamod med krångliga datorprogram och okunniga deltagare ger jag också en stor eloge.*

*Anonym*



Yngve Andersson, Siv Andersson och Gulli-Maj Norén i samband med en träff vid Umeå Universitet 2011.  
Foto: Mikael Hansson

Om man arbetar enligt en metod där människors subjektiva erfarenheter säger det sig själv att det är svårt att jobba med en alltför stor grupp. Att få tillgång till människors liv kräver nämligen att man bygger en hållbar relation och skapar ett förtroende mellan varandra. I AGNES har vi jobbat med precis så stor grupp vi har klarat av. Även om vi önskar att vi hade kunnat göra än fler besök till Skellefteå och mötas både gruppvis för teknikdiskussioner och enskilt i era respektive hem!

I AGNES har vi valt att träffas i både individuellt och i grupp. För det mesta har vi mötts gruppvis i kommunhuset Brinken i Skellefteå, och vid några tillfällen per år har vi också ordnat med längre träffar på universitetet i Umeå. Det senare har vi gjort i samband med att nya prototyper ska presenteras och media har bjudits in, eller när det har varit dags för videokonferens med seniorerna i Grekland och Spanien.

Det finns många fördelar med en fokusgrupp på 13 personer. Genom att arbeta i grupp har vi tagit del av många perspektiv på en och samma gång och diskussionerna som har utspelat sig har blivit intressanta och givande. Gruppvisa genomgångar av olika tekniker och datorprogram har naturligtvis också underlättat för oss eftersom vi har kunnat hjälpa många personer på en och samma gång. Det har också ställts en mängd olika frågor vilket sannolikt har bidragit till allas vår utveckling. Eftersom antalet personer som har kunnat svara på frågor och lösa tekniska utmaningar har varit begränsat, har våra deltagare också fått träna på att hjälpas åt att lösa sina problem. Av det lär man sig mycket!

### **Att arbeta enskilt**

Vi har valt att kombinera arbete i grupp med att också jobba individuellt med våra användare i deras respektive hem. Bortsett från att det nu och då har funnits anledning att hålla individuella teknikgenomgångar (exempelvis i samband med att vi har installerat en ny prototyp i någons hem), har vi genomfört intervjuer och olika tester individuellt.



Måna Nilsson i samtal med Eva Lindh Waterworth. Foto: Tomas Hedström

Kombinationen av att växla mellan gruppvisa- och enskilda diskussioner har varit mycket värdefullt. I grupp har vi väckt frågor som var och en därefter har diskuterat med oss enskilt. När det gäller frågor om åldrande, integritet, hälsa och kanske också rädslan att åldras, finns av naturliga skäl en del man inte vill dela med sig av till andra.

### **Att arbeta över tillsammans över lång tid**

AGNES-projektet har varit drygt tre år långt vilket har gett oss gott om tid att lära känna våra deltagare. Dessutom har vi fått möjlighet att följa utveckling över tid. Våra deltagare har gjort stora framsteg och flera uttrycker idag att de känner sig mer bekväma, mindre rädda när det kommer till att utforska ny teknik.

Att arbeta över lång tid medför även möjligheten att kunna korrigera upplägg som visade sig mindre lyckade. Exempelvis inledde vi AGNES med att enbart jobba med enskilda medlemmar i hemmen. Efter en tid förstod vi att det även krävdes de positiva synergieffekter som följer av att man är många som arbetar tillsammans. Dessutom uttryckte flera deltagare önskemål om att få lära känna övriga inom AGNES-gruppen. Man ville helt enkelt få möjlighet att utöka bekantskapskretsen.



Paulina Harr, Yngve Andersson, Siv Andersson, Rose-Mari Söderberg & Börje Widman samlade vid en träff i Umeå 2011. Foto: Tomas Hedström

Till en början hade vi varit mycket noga med att inte sprida namn och uppgifter om andra deltagare inom projektet, i takt med att deltagare uttryckligen bad om att få lära känna övriga, insåg vi att det var hög tid att byta strategi. Detta var möjligt, att fånga upp och hinna förändra, tack vare att vi har haft god tid att jobba tillsammans och hitta former för kreativt samarbete.

### **Studentmedverkan**

Under de tre år som har passerat har vi valt att involvera en hel del universitetsstudenter i projektet. Exempelvis har flertalet kurser vid grundutbildningen i systemvetenskap (SVP), digital medieproduktion (DMP) och beteendevetarprogrammet med IT-inriktning (BIT) vid informatik, Umeå universitet varit delaktiga.



Olof Sanden och Ida Rehnström, studenter vid DMP-programmet vid Umeå universitet visar upp sin c-uppsats i informatik, våren 2012. Olof och Ida analyserade det sociala nätverket Modern Families som har involverats i AGNES. Foto och fotomontage: Mikael Hansson

Studenterna har bland annat skrivit examensarbeten där de på olika sätt har belyst äldre och informationsteknik. Ida och Olof på bilden är ett exempel på två av våra studenter som har varit involverade i AGNES.

Därutöver har vi även involverat en utländsk masterstudent som gästade Umeå och Skellefteå i syfte att genomföra sin datainsamling till sitt examensarbete. Vi har även haft förmånen att kunna involvera forskarstudenter vid forskarutbildningen i Informatik. På doktorandnivå har engagemanget till stor del handlat om att utveckla och diskutera delar av de prototyper som har varit centrala för AGNES (bland annat den så kallade Lådan och interaktiva Gardinen). Doktoranden Kei Hoshi utvecklade idén bakom Lådan och Gardinen i sin doktorsavhandling.

Studenterna har bland annat genomfört intervjuer och analyser, de har utvärderat projektets olika tekniska prototyper vid återkommande tillfällen, och det har även skapats ett antal filmer som belyser arbetet inom projektet. Därutöver har studenter även varit aktiva i handledning av datorprogramvarorna Modern Families och Facebook.

Studentinvolvering har varit ett medvetet led i den metod som successivt har tagit form, och det har bland annat visat sig vara ett bra sätt att snabbt kunna se nya perspektiv på det vi har ägnat oss åt. Samtliga studenter som har varit involverade har utfört värdefullt arbete som vi har haft stor nytta av.

## AGNES i media

Projektet har figurerat en hel del i media och frågan är vad det kan ha medfört för projektet och våra deltagare. Det faktum att media överhuvudtaget har visat sitt intresse för vad vi har ägnat oss åt visar på aktualiteten i de frågor som vi belyser.

Möjligen har det också bidragit till en nyansering av föreställningar om vad det innebär att åldras och vara äldre. Att äldre kan delta som fullvärdiga medlemmar i teknikutveckling är för alla inte en självklar tanke!



I februari 2012 splades en film in om AGNES-projektet. Filmen sändes sedan på EURONEWS (<http://www.euronews.com/2012/01/24/healthier-ageing-is-just-a-click-away>) Foto: John Waterworth

I affärstidningen *Näringsliv* kunde man exempelvis under 2012 läsa om *Informatik – höjer livskvalitet med hjälp av teknik*. I reportaget lyftes projektet AGNES fram och där diskuterades hur ny teknik kan användas för att höja enskilda individers livskvalitet. Även i *Dagens Medicin* fyllde ett reportage om AGNES mittuppslaget hösten 2012 i samband med att Irma och Börje Widman intervjuades.

I tidningen *Må bra* intervjuas en av projektets deltagande seniorer, Gulli-Maj Norén. Gulli-Maj lyfter fram en farhåga som tycks utbredd, nämligen att teknik ska ersätta kontakt med människor.

*Vi är många som funderat på hur det ska gå och hur vi ska klara av det tekniska, men det finns ju tekniker som har tagit hand om den biten. Samtidigt tycker jag att det är viktigt att säga att det här inte får vara en ersättning för vanlig vård och omsorg, utan ett komplement.*

*Citat hämtat från Må Bra 2012*

Under våren 2013 representerades AGNES både i TV4 Nyheterna och SVTs Fråga doktorn. Det är svårt att hålla räkningen över alla tryckta och webbaserade artiklar, tv- och radioinslag som har rapporterat från projektet. Det faktum att media har ägnat projektet så stor uppmärksamhet har sannolikt bidragit positivt för våra deltagare. Att uppmärksammas och lyftas i sammanhang där viktiga frågor om teknik och åldrande diskuteras har skapat självförtroende och stolhet över att delta.

## **Ambassadörer för framtida projekt om äldre och IT**

Under tiden i projektet har vi hunnit få besök från representanter från andra kommuner och företag runt om i landet som antingen redan bedriver, eller är i startgrupparna för att bedriva liknande projekt som ANGES. Vi har till och med hunnit få få besök från en annan internationell forskargrupp som visade intresse för vårt gemensamma arbete.



AGNES-projektet får besök av forskare från Finland, Spanien och Italien. Under en träff i Umeå 2012. Foto: Mikael Hansson

Man har visat stort intresse för AGNES-deltagarna och frågat sig vad som finns att lära av hur vi har arbetat tillsammans i vårt projekt. AGNES-seniorerna har på så vis blivit till ambassadörer för liknande projekt.

På grund av all uppmärksamhet de har fått i radio, tv, på webben och i tryckt media bidrar de även till att nyansera våra föreställningar om vem som kan vara del i teknikutveckling och på vilka vis man kan bidra.

## Utforskande av olika tekniker

Under de gångna åren har deltagarna i ANGES hunnit pröva på en hel del olika typer av prylar och programvaror. Bortsett från att alla har försetts med egen dator som har utrustats med mikrofon, högtalare och webbkamera, har vi provat olika typer av läsplattor. Därtill har vi haft möjlighet att utvärdera flera olika prototyper, exempelvis Lådan, Gardinen, Bollen, och åsikterna har i sin tur haft inverkan på hur nästa prototyp har utformats. Det här har i sin tur gett inblick i vad det innebär att utveckla ny informationsteknik.

Våra deltagare har också utforskat olika datorprogram. Till exempel har vi tillsammans lärt oss hantera Skype, Facebook och Modern Families, och vi har också chattat, spelat spel, bekantat oss med appar av olika slag samt provat på att hålla videokonferenser med AGNES-deltagare i Spanien och Grekland.

En del av de program som vi har involverat i AGNES har varit färdiga och buggtestade. Andra som Modern Families, har ännu inte varit fullt utvecklade och därmed har vi fått tampas en hel del med programmet! Även om det stundvis har upplevts som alltför utmanande, finns en hel del fördelar med att jobba med ännu inte fullt utvecklad teknik. Längre fram i kapitlet ska vi titta närmare på vad det kan innebära.

Först av allt ska vi dock göra en återblick till de första prototyperna vi bekantade oss med: Lådan och Gardinen. Därefter lyfter vi fram våra erfarenheter från att ha arbetat med Modern Families, Facebook och Skype.

### Lådan och Gardinen

Två av de första prototyper våra seniorer fick möjlighet att utforska var den så kallade Lådan och Gardinen. Syftet med prototyperna var att skapa teknik som smidigt kunde involveras i vardagen och som sände mer subtila meddelanden. En vindpust i den interaktiva gardinen kunde exempelvis informera om att det väntade ett nytt meddelande i inboxen. Gardinen kunde också ändra färg beroende på hur viktigt och brådskande meddelandet var.

Den så kallade Lådan syftade till att kommunicera med omvärlden (till skillnad från Gardinen, där omvärlden kommunicerade med AGNES-deltagaren). Beroende på hur man knackade på lådan sändes olika typer av meddelanden till mottagare. Exempelvis kunde en nära släkting eller exempelvis någon annan närstående vara kopplad till Lådan och på så vis motta meddelanden.



Eva Lindh Waterworth demonstrerar den så kallade Lådan, en av de första prototyper som prövades och utvärderades av seniorerna i AGNES. Foto: Mikael Hansson

Lådan och Gardinen prövades och utvärderades vid flertalet tillfällen. Bland annat involverades ytterligare en grupp användare i Vännäs i ett tidigt skede. Dessa fick till uppgift att utforska de två prototyperna utan att först ha fått särskilt mycket kännedom om hur de fungerade.



Deltagare i utvärderingsgruppen i Vännäs och Vännäsby besöker Umeå universitet, 2010. Från vänster: Vivian Rosenkvist, Greta Åberg, Sixten Blomquist, Gunni Ådén och Hans-Gösta Ådén. Att ålder inte behöver inverkar negativt på upptäckarandan visar den höga åldern hos syskonparet Åberg och Blomquist (96, respektive 94 år gamla). Foto: Ingela Hjulfors Berg

Utvärderingarna låg till grund för omarbetning av de första prototyperna och den tidigare Lådan och Gardinen resulterade så småning om i en Ljusglob, bollen, med en högtalare som även sände ut ljud som kopplades samman med det internetbaserade sociala nätverket Modern Families. Den senare kombinationen testades och utvärderades av våra användare i Skellefteå under projekttidens slutskede.

### **Modern Families**

I AGNES har vi jobbat en del med det sociala internetbaserade nätverket Modern Families. Nätverket är byggt för familjer och syftet är att man inom familjen ska kunna hålla kontakt med varandra. Detta kan ske genom, bland en mängd andra funktioner, exempelvis skicka meddelanden, ladda upp foton, skriva dagböcker eller exempelvis göra statusuppdateringar för att visa var man befinner sig, hur man mår eller vad man ägnar sig åt.

Under projekttiden har Modern Families också hunnit utvecklas för att användas på mobiltelefoner. Modern Families har även utvecklats för Googles operativsystem för mobiler och surfplattor (Android). Med tiden har Modern Families också kopplats samman med Facebook och med alla olika delar i AGNES prototyperna.

### ***Erfarenheter av Modern Families***

Någonting som vi upptäckte tidigt inom AGNES var hur lätt hänt det var att blanda samman Modern Families med Facebook. Facebook visade sig vara flera deltagares referensram för ett socialt nätverk. I och för sig är detta inte särskilt överraskande med tanke på hur utbrett Facebook är idag. Många av våra deltagare hade hört talas om nätverket även om de själva inte var aktiva där, och man kan säga att Facebook formade vår förståelse för vad ett socialt internetbaserat nätverk är. Vi ställde helt enkelt krav på Modern Families utifrån vad vi kände till om Facebook.



Annakarin Nyberg i samtal med Folke Kågström och Yngve Andersson. Foto: Tomas Hedström

Till skillnad från Facebook, som inkluderar i stort sett alla människor man umgås med eller har umgåtts med någon gång under livet, är Modern Families målgrupp *familjen*. Utvecklarna av Modern Families har också strävat efter att skapa ett mer slutet system där ingen information lämnas ut till andra personer än de man själv har valt. Det kan jämföras med Facebook där man (förvisso beroende på vilka inställningar man gör i programmet) kan se vad andra människor (inte nödvändigtvis i sin egen vänskapskrets) ägnar sig åt.

### **Varför jobba med teknik som ännu inte är färdig?**

Vid projektets början var vi väl medvetna om att Modern Families inte var utvecklat till fullo och fritt från buggar. Vi såg dock en viktig poäng med att använda ett program som inte var färdiga och därför valde vi att arbeta vidare med programmet. Dessutom var företaget ModernFamilies en fullgod partner i ansökan för AGNES projektet vilket innebär att företaget var öppna för att förbättra och förändra programmet.

Bland annat såg vi det som en möjlighet för våra deltagare att träna upp en lyhördhet inför exempelvis syften, logik, och upplevda kvaliteter. Att arbeta med program som finns tillgängliga på marknaden och som redan används i stor utsträckning innebär sannolikt att man (endast) upplever ett väl fungerande eller ett icke väl fungerande program. Dessutom är det in så lätt att påverka ett kommersiellt program och få det anpassat till de upplevda behoven. Det är med andra ord svårt att hitta fel och brister, och det kan också vara svårare att reflektera över vad man hade önskat för andra kvaliteter för att passa ens egna syften.

När man i stället jobbar med någonting som uppenbart inte är färdigt, upplever man sannolikt tydligare vad som fungerar bra, respektive mindre bra. Man tränar sig också på att uttrycka sina åsikter om teknik och även reflektera över sina egna behov. Det finns helt enkelt mycket att diskutera! Vad upplever jag som svårt eller ologiskt? Vad hade underlättat för mig? Hur önskar jag att det hade varit utformat för att passa mina behov och syften? Vilka är mina syften? Den typen av frågor har våra deltagare ställt sig i takt med att de har utforskat i detta fall, Modern Families. Det här har varit centrala och viktiga frågor för oss att få svar på. Ambitionen med projektet har som vi nämnde inledningsvis, varit att skapa informationsteknik som stödjer äldre. Genom diskussionerna med er har vi börjat skapa en förståelse för vad det kan innebära.

Vi ska dock inte sticka under stol med att det självklart har varit utmanande att jobba med en programvara som inte var helt anpassad till den tänkta målgruppen! En av våra deltagare uttryckte till exempel att det var onödigt krångligt att använda sig av programmet.

*Det här är onödigt omständligt och krångligt! Jag blir så irriterad och så behöver jag hjälp för att ta mig vidare.*

*Anonym*

Det finns även andra deltagare som har uttryckt liknande erfarenheter av programmet, däribland även vi som driver projektet. Samtidigt har vi kunnat se en viktig poäng med att vi har tagit oss tid att utforska olika funktioner om och om igen. Programmet har utvecklats under de år som AGNES har pågått och förfinats och förbättrats. En stor del av det arbetet har vi våra medlemmar att tacka för! Naturligtvis finns det även fördelar med ModernFamilies, flera av deltagarna har uttryckt att det känns bra att det är ett stängt program och att inte vem som helst kan ta del av den information som presenteras. En nackdel har dock varit att det har varit svårt att få familj och vänner att använda ModernFamilies.

För oss som driver projektet har arbetet med Modern Families varit viktigt just med anledning att det har varit ett sätt att komma igång och diskutera informationsteknik. Tillsammans har vi satt ord på både sådant som har upplevts som bra och mindre bra med programmet, och detta har varit värdefullt när vi sedan har diskuterat annan teknik.

Med facit i hand har detta säkert också bidragit till en ökad känsla av att behärska teknik. I och med att ni har övat på att kritisera, diskutera och utforska informationsteknik har er kompetens ökat. Det har i sin tur sannolikt även medfört ett ökat självförtroende när det kommer till att utforska informationsteknik. Det som upplevdes som en tröskel för tre år sedan, behärskar ni inte bara galant idag, ni gör det också med en större säkerhet! Samtidigt är det en svår balansgång att arbeta med program som

upplevs som utmanande. Man måste hela tiden hålla i åtanke att det är tekniken och programmet det brister i och inte ens egna förmågor. För någon som är mycket ovan att använda datorer och internet, är detta dock inte självklart. Det är lätt att känna sig dum och okunnig.

## Facebook

Efter att ha jobbat en längre tid med Modern Families var våra deltagare i Sverige redo att pröva på andra sociala internetbaserade nätverk. Gruppen ville också få möjlighet att pröva program som fler personer använde och som inte befann sig i ett utvecklingsstadium. Valet föll på Facebook eftersom man ville utforska det nätverk som tycktes locka så många bekanta och släktingar.

*"Vi vill ju kunna vara där våra barn och barnbarn är! Vi vill kunna pröva de program som används av våra vänner.*

*Anonym*

För den skull var valet inte självklart eftersom alla hade åsikter och invändningar mot programmet. Det gav upphov till en mängd spännande och viktiga diskussioner och bland annat integritet. Efter att ha diskuterat Facebook vid en träff, beslutade gruppen att man ändå ville pröva.

Vi såg till att alla fick en användare och kunde logga in och därefter skapade vi en sluten grupp: AGNES. Under lärarledda pass i datorsalen i på Brinken i Skellefteå utforskade vi programmet tillsammans.



Annakarin Nyberg leder en av många diskussioner om Facebook. Foto: Tomas Hedström

Ganska snart hade det egna nätverket vuxit i takt med att våra deltagare lärde sig söka efter namn på bekanta. I datorsalen uttrycktes många positiva tillrop när man upptäckte klasskamrater från barndomen, eller namn på personer man glömt att man en gång hade känt!

Det följdes av diskussioner om vad som kan betraktas som vän och inte. På Facebook används som bekant begreppet vän som term på de personer man involverar i sitt nätverk. Vän upplevdes som någon närstående, medan det på Facebook verkade ha en annan betydelse. Det väckte frågor om vem man faktiskt kunde släppa in i sitt nätverk och inte, samt till vem man kunde skicka sin så kallade vän-förfrågan.

## Dagbok om Facebookanvändning

Flera deltagare i AGNES har fortsatt vara aktiva på Facebook, inte bara i den slutna Facebookgruppen. Vid upprepade tillfällen har vi ställt frågor och utvärderat vad Facebook har inneburit för våra deltagare.

Bland annat ombads alla föra dagbok under en veckas tid. Vi var inte bara intresserade av vad våra seniorer gjorde när de loggade in på Facebook, utan också vad de kände, det vill säga i vilka situationer glädje, irritation, osäkerhet, trygghet eller exempelvis längtan upplevdes.

*fredag 13/5 2011*

*Jag var in på Facebook flera gånger. Fick bland annat kontakt med en släkting – jätteroligt! Jag tycker nog att mycket som skrivs på Facebook inte är så väsentligt. Jag skriver gärna meddelanden till mina vänner direkt, inte så att det kan läsas av alla. Chatten är också bra. Jag svarar ibland på andras inlägg.*

*Anonym*

Det här dagboksinslaget visar till exempel på en annan fråga som har varit uppe till diskussion, nämligen frågan om *vad* man ska skriva om och *för vem* man skriver. Ska man till exempel vara underhållande, informativ, långgrandig eller kortfattad? Skriver jag för min egen skull och finns det något rätt eller fel?

Dagboksskrivandet visar sig väcka många känslor och tankar. En annan AGNES-deltagare reflekterar över sin egen nyfikenhet och modet att delta i projektet.

*lördag den 14/5 2011*

*Sänder en tacksamhetens tanke till han där uppe. Att jag fick födas nyfiken. När vi var på PRO-möte och det berättades om AGNES-projektet, skrev jag på intresseanmälan direkt. En skänk från ovan. Tycker det är en ynnest att få vara delaktig i lärandet.*

*Anonym*

Med utforskandet följde också överraskningen över en del av de känslor som väcktes. Att fylla år och få gratulationshälsningar via datorn visade sig till exempel ha överraskande stark betydelse! Också att få inblick i barn och barnbarns vardag var en effekt som uppskattades eftersom det skapade en känsla av samhörighet.

*söndag 14/5 2011*

*Kan följa min dotters inlägg varje dag och leva med en aning, samt mina barnbarns. Varje dag har jag chattat med släkt och vänner. Lätt för att när jag öppnar Facebook så ser jag vilka som är inne och vi kan nå varandra direkt.*

*Anonym*

Även om man inte lyfte telefonluren och talades vid varje dag, eller kanske inte ens varje vecka eller månad, upplevde man ändå att man kunde vara del av varandras liv. Tröskeln blev också låg för att säga hej, god morgon eller på andra sätt bekräfta, bekräftas och visa samhörighet.



Skärmdump (bild av datorskärmen) från AGNES-gruppens slutna facebookgrupp.

Ett år senare fick våra seniorer möjlighet att utvärdera sin användning av Facebook ännu en gång. Det skedde dels skriftligt, dels muntligt i grupp i samband med en av våra träffar i Skellefteå.

I samband med den muntliga diskussionen fick de frågan om de kunde tänka sig att vara utan Facebook. Jo det kunde man givetvis tänka sig, men man skulle framförallt sakna den vardagliga kontakten med närstående. Möjligheten att följa med i det lilla i vardagen som trots allt är så viktigt för att känna samhörighet.

## Skype

Inom AGNES har vi också utforskat SKYPE. Några i gruppen uttryckte att det var svårt och tog tid att skriva på tangentbord och vi beslutade därför att pröva ett program som inte krävde att man kunde hantera ett tangentbord snabbt och effektivt.

När det gäller SKYPE ser användningen lite olika ut beroende på vem som får komma till tals. Medan några använder programmet flera gånger i veckan för att hålla kontakt med släkt och vänner världen över, har andra valt att inte fortsätta sitt utforskande.



Bilden är en så kallad skärmdump (bild av datorskärmen) från ett Skype-samtal med Henning Jonsson, januari 2013. Foto: Annakarin Nyberg

Inom projektet har Skype varit ett smidigt sätt att hålla kontakt med varandra. Nu och då har vi kunnat växla några ord, snabbt och smidigt. Exempelvis i samband med att någon har upplevt tekniska bekymmer med datorn eller internetuppkopplingen har vi kunnat diskutera det. Det har varit mycket värdefullt med tanke på att våra seniorer har befunnit sig i Skellefteå och vi i Umeå.

## Videokonferens med Spanien och Grekland

I samband med en av träffarna på institutionen för informatik i Umeå ordnades en videokonferens där deltagarna i Sverige fick möjlighet att möta deltagare i Spanien och Grekland.

Våra svenska deltagare hade funderat över hur de skulle bidra till samtalet och kom därför väl förberedda. Bland annat övade man hela vägen mellan Skellefteå och Umeå på den vtext som Börje Widman hade skrivit några dagar innan avresan. Dessutom hade våra deltagare förberett sig med många frågor.



Folke Kågström deltar i videokonferens med seniorer från Madrid i Spanien. Foto: Mikael Hansson

Under konferensen hjälptes vi alla åt att översätta. Från svenska till engelska och från engelska till grekiska och spanska. Och tvärt om, tillbaka till respektive språk. Utmaningen att våra deltagare inte talade samma språk visade sig inte vara särskilt svår att hantera. Frågorna som ställdes var många, och viljan att dela med sig av svenska, grekiska och spanska levnadsvillkor för seniorer var stor. I samband med konferensen deltog även lokaltidningen och det hela resulterade i ett reportage i Västerbottenskuriren.



I bild: Spanien, Grekland och Sveriges AGNES-deltagare. Foo: Mikael Hansson

Möjligheten att mötas med hjälp av digital teknik väckte blodad tand, och i samband med en julavslutning 2011 beslutade sig AGNES-gruppen i Sverige att skicka julhälsningar på spanska via e-post. Trots att man inte behärskade spanska varken i tal eller i skrift.

På den vägen utforskade vi också google translate. När de spanska hälsningarna skulle översättas till svenska väcktes dock många skratt och vi fick anledning att diskutera översättningsprogram och dess problematik. Det här är bara ett exempel på hur en öppen och nyfikenhet inför att lära nya saker leder till diskussioner om teknik och dess olika konsekvenser.

## Avslutande reflektioner

I den här boken har vi lyft fram en handfull av alla de aktiviteter vi har ägnat oss åt. Med facit i hand kan vi konstatera att vi har hunnit med en hel del under de år som har gått!

Bortsett från att ha blivit säkrare på att praktiskt hantera teknik, har detta utforskande också inneburit att vi har diskuterat stora och utmanande frågor som följer av att teknik får ett allt större utrymme i våra liv. Frågor om integritet och gränsen mellan det personliga och privata är två exempel på frågor som har följt oss genom hela projektiden. Utforskandet av Facebook och diskussioner om huruvida man kunde tänka sig arbeta med en webbkamera ställde till exempel många frågor på sin spets.

Under de år som har förflutit kan vi också se att flera av våra deltagare har förändrat sin inställning till teknik. Vi upplever till exempel att fler och fler uttrycker allt mindre respekt för datorn. De som till en början var rädda för att förstöra datorn vid en felaktig knapptryckning, leker sig idag fram med inställningen: *vad är det värsta som kan hända?* Möjligen att man måste ringa ett Skype-samtal till någon av projektarbetarna och få hjälp att reda ut det hela. Det är en avsevärd skillnad jämfört med för 2009 då projektet inleddes.

*Nu går det inte en dag utan att vi är ute på nätet. Det hör till vår dag. Förut köpte vi aftontidningar. Det har vi slutat med. Men vår dagstidning har vi kvar. Helt klart har datoranvändningen berikat våra liv. Från början var man ängslig att göra fel, det känns inte alls nu, vi har blivit kavatare. Känner oss friare. Tack för att vi får ta det av detta stora utbud. Vi känner oss privilegierade.*

*Anonym*

Även om vi kan se att många upplever en mycket större säkerhet när de använder datorn och internet och alla olika programvaror, är för den skull inte alla frågor besvarade. I takt med att fler funktioner och tekniker utforskas väcks naturligtvis nya frågor! Och ibland upplever man lättat (tack och lov) att man får sina svar.

Nedan har en av våra deltagare reflekterat över sin användning av Facebook. Deltagaren har vid upprepade tillfällen upplevt att meddelanden inte har gått fram till mottagaren, men efter ett möte i helgrupp i Umeå där vi bland annat diskuterade det så kallade Molnet och Molntjänster, konstaterades (med glimten i ögat!) följande:

*Har försökt kommentera mitt barnbarns inlägg på Facebook. Var de hamnat vet jag inte. Hon har inte fått dem. Har funderat över varför jag aldrig har fått svar på mina inlägg och kommentarer. Efter sista träffen i Umeå förstår jag nu varför! Det är nog jag som fyller Molnet där uppe. För säkerhets skull får du mitt bidrag per post Annakarin.*

Anonym

Vi väljer nu att avrunda boken om AGNES genom ett av citaten från ännu en av våra deltagare. Här reflekterar man över de år som har gått och vad det har betytt.

*Tiden går fort när man har roligt. Projektet AGNES har gett oss deltagare en bra inblick i datoranvändandets olika möjligheter till kommunikation med varandra och för oss att enskilt använda datorn på möjliga och omöjliga sätt. Det har betytt mycket. Nu kan jag till exempel se på tv tills ett program är slut, för alla program avslutas på webben. Elektroniken får allt mer betydelse i vår vardag både social och praktiskt, där har jag blivit mer nyfiken, men det får inte bli stress i nyfikenheten, det pallar vi äldre nog inte för. Nya vänner har jag fått och det känns fint att vara forskare*

Anonym

Naturligtvis är det här precis vad man önskar att våra projektdeltagare ska lämna ANGES-projektet med. En ökad kunskap, en ökad nyfikenhet, en ökad bekantskapskrets och nya möjligheter att fylla vardagen med meningsfull aktivitet.

Varmt tack för att ni har stått ut med alla våra frågor, påhitt, märkliga tekniker och tidskrävande metoder. Vi hoppas att vi får möjlighet att mötas i nya spännande diskussioner framöver!

## AFASI-föreningen i Umeå

Parallellt med gruppen av äldre i Skellefteå har vi även samarbetat med Afasi-föreningen i Umeå. Vi insåg tidigt att det var viktigt att även ha en grupp närmare oss i Umeå och gärna en grupp som har vissa liknande funktions-nedsättningar som även drabbar äldre personer. Gruppen leds av eldsjälens Hildur Lindkvist. Denna grupp är även de mycket en modig och viktig skara teknikanvändare som bidragit mycket till forskningsprojektet. Även denna grupp består av många individer med egna svårigheter, värderingar, förmågor och nivå av datorvana. Det har varit mycket värdefullt att få ta del av era synpunkter. Varmt tack också till er alla!



Afasi-gruppen i Umeå December 2012. Foto Eva Lindh Waterworth

Afasi-gruppen i Umeå engagerades tidigt i AGNES projektet. Syftet med projektet var att ta hjälp av ny teknik för att förbättra livskvalitet för äldre i allmänhet och för äldre med begynnande kognitiva funktionsnedsättningar i synnerhet. Afasi-gruppens utvärderingar och diskussioner har varit mycket betydelsefulla för projektet. Bland annat har ni bidragit med en förståelse för kommunikationssvårigheter, nedsatt syn och rörlighet. Afasigruppens medverkan i projektet har uppmärksammats en hel del i olika typer av media. Bland annat i AFASI nytt, nummer 1 2012 tillägnas ett par artiklar projektet.

Arbetet i gruppen började med att utforska programmet ModernFamilies. Programmet användes inledningsvis till att skicka mail och sända ut personliga meddelanden och även meddelanden till hela gruppen. Under 2011 inleddes arbetet i cirkeln med att introducera deltagarna till programmet MF och att använda programmet.



Introduktion till MF för Afasi-gruppen i Umeå 2011. Foto Hildur Lindqvist

I början av 2012 introducerades idén att skriva ner deras personliga livshistoria, vilket fick titeln Berättelsen om mitt Liv. Idén var mycket uppskattad av både deltagarna i gruppen och deras familj och vänner och några av deltagarna började skriva boken i ModernFamilies, andra i ordbehandlingsprogram eller på papper. De som arbetade med livshistorien i MF övergick till att arbeta i ordbehandlingsprogram eller på papper på grund av svårigheter att hantera programmet.

Under 2012 fick gruppen tillgång till läsplattan ANDY och arbetet började med att lära hantera plattan. Till att börja användes plattan som en fotoram på vilken det visades egna bilder och med jämna mellanrum aktuella nyheter från de lokala dagstidningarna. Vid en utvärdering visade det sig att ANDY plattan, på grund av sin storlek, var svår att läsa och hantera och den användes därför inte mycket. Däremot tyckte deltagarna att idén var bra eftersom den var lätt att hantera och ha med sig överallt. Tanken föddes då

att låta deltagarna få tillgång till större och enklare läsplattor. Deltagarna fick möjlighet att välja mellan Apples I-Pad och Samsung Galaxy Android plattor. Storleken och prestandan var i stort sett densamma på båda plattorna. Allt deltagande var frivilligt, men efter att ha testat plattorna valde alla i gruppen att delta.



Bilden togs i samband med att AFASI-föreningen i Umeå besökte Umeå universitet. Foto: Mikael Hansson

Under hösten 2012 jobbade gruppen med att lära sig skicka mail, ta kort, skriva dagbok, läsa tidningar, söka på nätet mm. Det har varit mycket roligt och givande att följa gruppens utveckling och att se hur den använda tekniken till viss del har förändrat deras liv. Idag sker en högre grad av social kontakt via nätet inom gruppen. Åke Holmlund, vår tekniker, har skapat en grupplista som används flitigt inom gruppen till att skicka ut meddelanden och gåtor till varandra. Ett viktigt resultat av arbetet med gruppen är att ny teknik, om den utformas riktigt är ett bra hjälpmedel att höja livskvaliteten för denna grupp av människor. Det har varit mycket givande att som forskare och vänner få följa er genom er resa och se hur ni utvecklats. Våra cirkelträffar och möte är en riktigt energikick men många skratt och intressanta diskussioner.



Åke Holmlund demonstrerar läsplattan ANDY. Foto: Mikael Hansson

## Avslutande tack

Avslutningvis vill vi alla som arbetat i projektet AGNES skänka ett stort Tack till Er alla i Skellefteå, Afasigruppen och Vännäsgruppen för att ni ställt upp och deltagit i projektet. Ni har generöst delat med er av er vardag, tankar och förslag vilket bidragit till många bra resultat och ett lyckat projekt. Det har varit mycket givande och roligt att få lära känna er och att få vara med på en litet hörn av ert liv, det känns som vi fått nya vänner för livet.

Det känns lite vemodigt så här i slutet av projektet att det måste ta slut, men vår förhoppning är att vi ska kunna fortsätta vår gemenskap även i framtiden i någon form.

  
*Eva      Annakarín*  
*Ake      Jeanette*  
*Tomas      Britt*  
*Louise och Maria samt  
alla andra i projektet både  
i Sverige och i Europa*

### AGNES partners

- Umeå University, Sweden 
- UNED, Spain 
- Can Controls, Germany 
- Graz University of Technology, Austria 
- AIT, Greece 
- Modern Families, Austria 
- KMOP, Greece 
- ONDA Communications, Italy 
- INGEMA, Spain 
- Skellefteå Municipality, Sweden 